

Van még mit tenni az oktatáspolitikában

Vegyes teljesítményt mutatnak fel eddig a tagállamok uniós szinten a 2030-ig szóló oktatáspolitikai célkitűzéseiket illetően.

Az Európai Unióban (EU) a szakpolitikákat annak alapján, hogy a nemzeti és a közösségi szint között hogyan oszlik meg a jogalkotási kompetencia, három csoportba sorolhatjuk. Vannak úgynevezett kizárólagos hatáskörbe tartozók – például a versenyjog –, amelyeken kizárólag az uniónak van kompetenciája, akadnak megosztott hatáskörbe sorolható szakpolitikák – ide tartozik a többségük –, illetve a nemzeti hatáskörbe tartozók. Ezek esetében közösségi szinten nincsen jogalkotási tevékenység, az EU csupán kiegészítő, támogató, koordináló tevékenységet végezhet. Az oktatáspolitiká ezen területek közé sorolható, és noha az „érdemi” munka a tagállamokban történik, vannak olyan uniós szintű együttműködési területek, amelyek fontos alapját képezik az oktatási rendszerek fejlesztésének, a diákok és a tanárok fejlődésének. Ezek között említhető az Erasmus+-program, az európai oktatási térség létrehozására irányuló törekvések,¹ az Európai Egyetemek kezdeményezése, valamint a tíz esztendőre szóló stratégiai keretrendszerek.² Utóbbiak kivételt képeznek abból a szempontból, hogy azokat nem az Európai Bizottság indítványozza, hanem a tagországok szakpolitikai kooperációjának egy olyan formájában jönnek létre, amelyet a nyílt – vagy nyitott – koordinációs módszer jellemez. Az eljárás négy, egymásra épülő szakaszból tevődik össze. Első lépésként az oktatásért felelős miniszterek közös politikai irányvonalakat, célokat tűznek ki az előttük álló tíz évre. Ezt követően ezekhez a célokhoz konkrét referenciaértékeket rendelnek, amelyeket közösségi szinten kell elérniük. Harmadik lépésként a nemzeti cselekvési tervekben minden tagállam meghatározza, milyen mértékben járul hozzá az uniós irányszámok megvalósításához. Végezetül pedig közösen értékelik az elért eredményeket. Az így hozott döntéseknek jogilag nincsen kötelező erejük.

A nemzetek a nyílt koordinációs módszert először a foglalkoztatáspolitikai területén alkalmazták, majd 2000-től a lisszaboni stratégiához kötődően

¹ Európai Bizottság [é. n. a].

² Európai Bizottság [é. n. b].

az oktatáspolitikai együttműködésükbe is átültették. Az első stratégiai keretrendszer a 2001 és 2010 közötti időszakra vonatkozott, a legújabb pedig 2021-től 2030-ig szól.³ Ebben hét konkrét célkitűzést fogalmaztak meg a politikusok: 2030-ig kisgyermekkorú nevelésben a három évnél idősebbek, ám még nem iskoláskorúak legalább 96%-ának kellene részt vennie. A tizenöt esztendősek között 15% alá csökkentenék azoknak az arányát, akiknek a PISA-felmérések szerint nem megfelelőek a készségeik a természettudományok, a szövegértés, illetve a matematika területén. A korai iskolaelhagyók arányát is visszaszorítanák – 9% alá – a 18–24 évesek körében. Korai iskolaelhagyónak ebben az értelemben azok minősülnek, akiknek legfeljebb alapfokú végzettségük van, és tanulmányaikat befejezték. Ezeken túlmenően a tagállamok az évtized végére 45% fölé növelnék a 25–34 esztendősek között a diplomát szerzők arányát, a nyolcadik osztályosok körében pedig 15% alá csökkentenék azon diákok arányát, akik alapszintű digitális készségekkel sem rendelkeznek.

A korábbiaktól eltérő módon a mostani alkalommal a miniszterek rövidebb időszakra, 2025-ig is jelöltek ki célokat. Szándékaik szerint addigra a 25–34 esztendősek, felsőfokú szakképesítéssel rendelkezők több mint 60%-a szerzett már munkahelyi környezetben tapasztalatot a tanulmányai idején. Emellett a felnőttképzésben részt vevők arányát 47% fölé emelnék a 25–64 éves korosztály körében. Utóbbival kapcsolatban a 2021-es portói csúcstalálkozón az európai vezetők 2030-ra határoztak meg legalább 60%-os referenciaértéket.⁴

Mind ez idáig három esztendő telt el a legújabb stratégiai keretrendszer életbe lépése óta, és ugyan a rendelkezésre álló idő több mint fele hátravan, a legfrissebb – 2022-es, esetenként 2021-es – adatok azt mutatják, hogy míg egyes területeken az uniónak sikerült már most fejlődnie a korábbi évekhez képest, addig másokon távolabb kerültek a 2030-as célok. Az alapkészségek fejlődésére, valamint a nyolcadik osztályosok digitális kompetenciájára vonatkozóan most még nem lehet állításokat megfogalmazni, új adatok csak ez év, illetve 2024 végére várhatók.

A korai iskolaelhagyók arányának tekintetében lassan, de egyelőre biztosan haladnak a tagországok a kitűzött irányszámok megvalósítása felé.⁵ A 2020-as 9,9%-os arányt 2021-ben tovább csökkentették 9,8%-ra. Ugyanez igaz a diplomával rendelkezők és a felnőttképzésben részt vevők arányára is.

³ KALAS 2021a.

⁴ KALAS 2021b.

⁵ Eurostat [é. n. a].

Előbbi egy év alatt több mint fél százalékponttal tudott növekedni, így 2022-ben a 25–34 évesek már 42%-ának volt felsőfokú végzettsége.⁶ A 25–64 éves korúak között pedig 2022-ben 11,9% volt azoknak az aránya, akik tanulmányaik befejezte után részt vettek valamilyen további képzésen, ami egyértelmű fejlődést jelent a 2021-es 10,8%-hoz képest.⁷

A kisgyermekkorai nevelésben részesülőket, továbbá a szakképzés és a munkahelyi tapasztalatszerzés összekapcsolását illetően viszont jelentős munka vár még a tagországokra. Ezek ugyanis azok a területek, ahol nemhogy fejlődés nem történt, de visszaesés tapasztalható a legfrissebb számok szerint. Míg 2020-ban az érintettek 93%-a élhetett a kisgyermekkorai nevelés lehetőségével, addig 2021-ben már csak 92,5% volt ez az arány.⁸ Hasonlóképpen 2021-ben a felsőfokú szakképesítéssel rendelkezők 60,6%-a mondhatta el magáról, hogy tanulmányai során munkahelyeken is szerzett tapasztalatot, 2022-ben azonban ez lecsökkent 60,1%-ra.⁹

Magyarország a legtöbb területen, ha nem is mindig az uniós átlag fölött, de összességében az EU-nál jobb teljesítményt nyújt, hiszen egyetlen mutató, a felsőfokú végzettségűek aránya kivételével valamennyiben fejlődést tudott elérni.

Összességében elmondható, hogy a következő hét évben a kedvező számok ellenére is sokat kell még tenniük a nemzeteknek azért, hogy maradéktalanul teljesíteni tudják a közösségi szintű célokat.

2023. november 9.

Felhasznált irodalom

Európai Bizottság [é. n. a]: *European Education Area – Quality Education and Training for All*. Online: <https://education.ec.europa.eu/hu>

Európai Bizottság [é. n. b]: *European Universities Initiative*. Online: <https://education.ec.europa.eu/hu/education-levels/higher-education/european-universities-initiative>

Eurostat [é. n. a]: *Early Leavers from Education and Training by Sex*. Online: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_04_10/default/table?lang=en

Eurostat [é. n. b]: *Population by Educational Attainment Level, Sex and Age (%) – Main Indicators*. Online: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDAT_LFSE_03_custom_3153132/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=625ed047-106b-419d-85ad-63909fac46f3&page=time:2021

⁶ Eurostat [é. n. b].

⁷ Eurostat [é. n. c].

⁸ Eurostat [é. n. d].

⁹ Eurostat [é. n. e].

Van még mit tenni az oktatáspolitikában

- Eurostat [é. n. c]: *Adult Participation in Learning in the Past Four Weeks by Sex*. Online: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_04_60/default/table?lang=en
- Eurostat [é. n. d]: *Pupils from Age 3 to the Starting Age of Compulsory Education at Primary Level by Sex – % of the Population of the Corresponding Age*. Online: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/educ_uoe_enra21/default/table?lang=en
- Eurostat [é. n. e]: *Population Aged 20–34 with Work Experience while Studying by Sex, Age, Educational Attainment Level and Years since Completion of Highest Level of Education*. Online: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDAT_LFS_9919__custom_8351360/default/table?lang=en
- KALAS Vivien (2021a): Új uniósszintű oktatáspolitikai célok a 2021–2030-as időszakra. *Ludovika.hu*, 2021. február 23. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2021/02/23/uj-uni-os-szintu-oktataspolitikai-celok-a-2021-2030-as-idoszakra/
- KALAS Vivien (2021b): Porto után. *Ludovika.hu*, 2021. május 11. Online: www.ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2021/05/11/porto-utan/